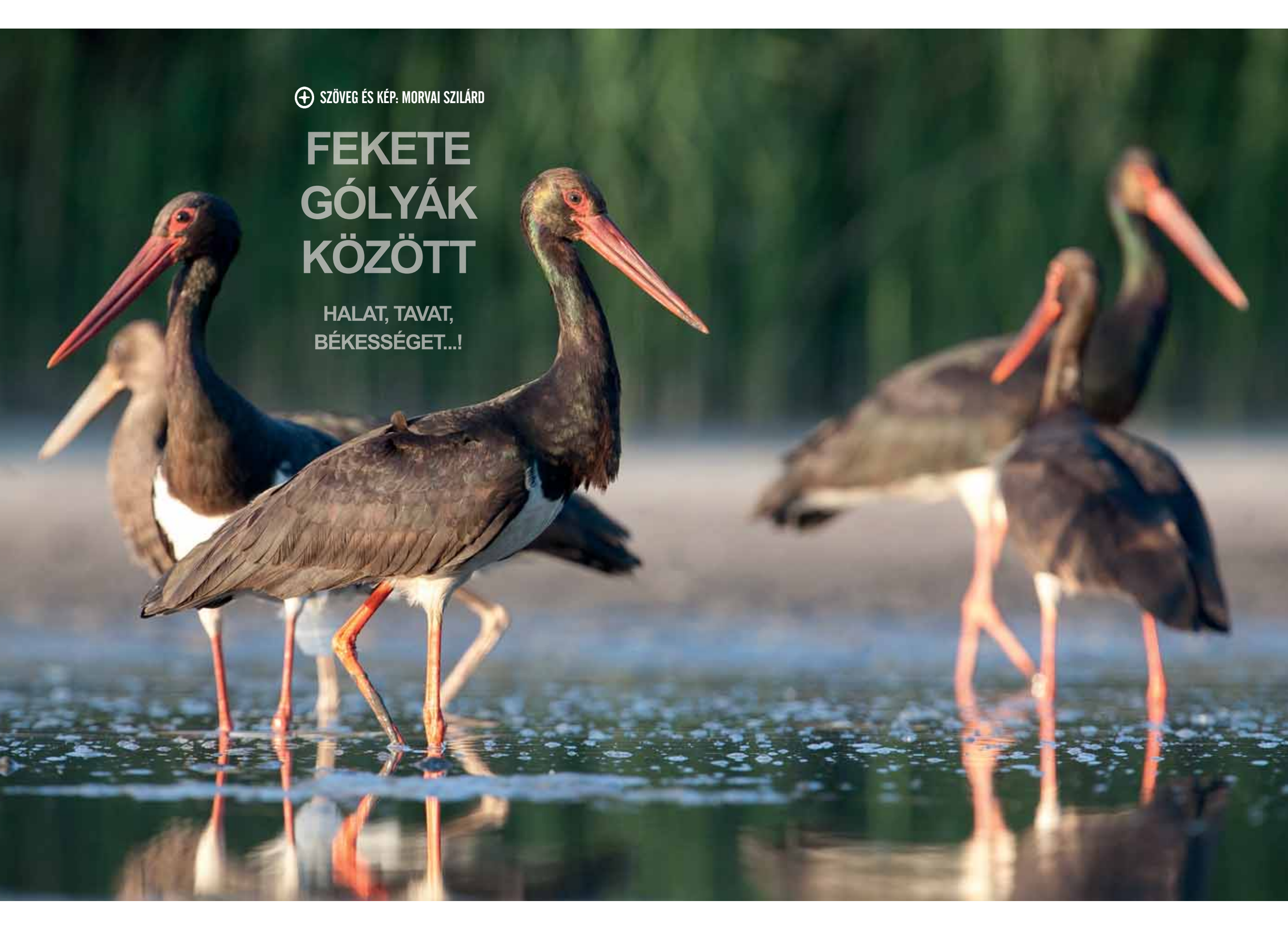


⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: MORVAI SZILÁRD

FEKETE GÓLYÁK KÖZÖTT

HALAT, TAVAT,
BÉKESSÉGET...!



Miközben jóformán nincs ember, aki ne látott volna villanyoszlop vagy kémény tetején büszkén fészkelő gólyapárt, a pompás gázlómadár sötét tollú rokonáról sokan azt sem tudják, hogy létezik. Mentésükre legyen mondva, a fekete gólya korántsem olyan gyakori, és abban is különbözik fehér társától, hogy az embert messziről kerüli. A hazánkban fészkelő, csekély egyedszámú populáció inkább ártéri, folyók menti erdőkben húzza meg magát, vagy jobb híján halastavak „farvizén” igyekszik kifogni a napi betevőt. A Tisza szabályozása és a modern kori mezőgazdaság megjelenése előtt szebb időköt látott madarak természetes élettere mindjobban karcsúsodik. Hála a természetvédelemnek – no és a gólyák leleményességének –, hazai fészkelőállományuk stabil, de a faj hosszú távú fennmaradása érdekében még bőven lesz tennivaló



A MADARAK GYAKRAN SZABÁLYOS SORBA rendeződve pásztáznak át egy-egy nagyobb vízfelületet, és ha van az adott élőhelyen elegendő táplálék, akkor ritkán kerülnek egymással összetűzésbe

MIT SZERETÜNK A MADARAKBAN? Toll fedi őket, csőrük van, fészket építenek, tojást raknak, és tudnak repülni – mondanák a legtöbben. Közelebbről szemlélve őket, eluralkodhat az érzés, hogy tollas barátainknak mindig jár a fejében valami. Sosem fogjuk megtudni, pontosan mi az, mégis tudnunk kell, mi az az erő, ami nap mint nap mozgásba lendíti őket, és végigkíséri akár több ezer kilométeres útjukon.

Ébredés

Nyári éjszaka. Magamtól ébredek, hajnal három óra van. Fekete gólyákkal van randevúm – kár, hogy ők erről mit sem tudnak. Három hónapja megy ez így, heti három alkalommal, de a madarak minduntalan „lefújják” a találkát. Zárt világukba – ha van is annak az emberével közös területe – bizonyosan nem könnyű bepillantani.

Szerencsére ezen a sekély vizű halastavon mindig van élet: cankók, gémekek, récék, hattyúk és megszámlálhatatlan énekesmadár népesíti be, nem beszélve a ragadozókról.

A tórendszer vaskerítésén nyirkos lakat várja, hogy elfordítsam benne a kulcsot, és az ember alkotta mesterséges környezetből átlépjek a természet letisztult világába. A nyíló kapu zaját a számtalan, itt

költő madárfaj megszámlálhatatlan egyede harsogja túl, a közelgő napkelte parancsszavára reagálva. Némelyek a vízfelület közel felét borító nádasban, mások a parti iszapban vagy éppen a nyílt vízben kutatnak táplálék után. Rövid utam a harmatos, méteresre nőtt selyemkórón át a lesig vezet, itt várom mai látogatóimat, köztük remélhetőleg a feketéket is. Napkeltéig ülök, és mélyen magamba szívom a hajnali tó illatát, amelyben a csalán, a bodza és még ki tudja, hányféle növény illata fonódik egybe.

MÁSODIK ÉVES, ÁTSZÍNEZŐDŐ FEKETE GÓLYA
– a háttérben nagy kócsagok és egy fiatalabb, idei kelésű fajtársa



Az egymást érő, forró nyári napok nyomán egyre jobban csökkenő vízszint tovább duzzasztja a madársereget. A halgazdaság tulajdonosai, Dani és Miki bá' kitaró munkával etetnek a tavakon. A mindjobban apadó vízbe szórt takarmány több százezer első nyaras és idősebb hal túlélését segíti. A gémfélék és a gólyák már tudják, hogy hamarosan itt az ő idejük.

A lesben ülve várolok. A ragyogó napkelte után elsőnek egy szürkegémcsapat teszi tiszteletét. Komótosan mozognak a vízben, dárdszerű csőrükkel

néha kivisznek egy-egy halat. Mikor később a kérdést – ugyan, mit szól ehhez? – a halgazdaság tulajdonosának szegezem, Miki bá' bölcs mosollyal az arcán csak ennyit felel:

– Hadd egyék, nekik is élni kell valahogyan.

Mi kell ahhoz, hogy egy halastó-tulajdonos megtúrja, mi több, szeresse a fáradságos munkával fenntartott halállományt dézsmáló madarak szájait? A természet ereje és szépsége előtti főhajtás és némi bölcsesség.

A CSEH KÖZTÁRSASÁG TERÜLETÉN GYŰRÜZÖTT második éves madár, a jellemző, élénkvörösbe hajló csőr- és lábszínárral

KITÁRT SZÁRNYÚ, ÖREG MADÁR zsákmányszerzés közben



A fekete sereg – megtúrt rapsicok

A Nap még alacsonyan jár, mikor nagy madár árnyéka vetül a les belső falára. Végre! Egy fekete gólya csobban a vízbe, lassan összecukja méretes szárnyait, és figyelni kezd. Néhány másodperccel később fajtársai is a vízre ereszkednek; az öreg tollú madár után a második éves, átszíneződő és a fiatal, idei madarak is megérkeznek. Rövid nézelődés után vad, kaszáló mozdulatokkal el is kezdik nyelni a vizet.

Van idő elmerengeni e pompás madarak tökéletes felépítésén. Kecses lábukkal 30-40 centiméteres vízben, iszapban is könnyedén közlekednek. Hosszú, hegyes csőrük lehet halálos dárda, vagy tetszés szerint méretes kanál, amivel a kisebb vízi élő-

lényeket szűrik ki. Hosszú, ámbár viszonylag keskeny szárnyuk akár 1000 méter feletti magasságba is felrepíti nemritkán kétméteres fesztávolsággal büszkélkedhető gazdájukat.

Egyikőjük színes gyűrűs jelölést visel – talán minden huszadik lábán látható ilyen –, adatot szolgáltatva a fajról, vonulási szokásairól. Már cseng is a fülemben az ornitológusok szájából sokat hallott mondat: „Jó adat”. Ezzel a megkerüléssel – így nevezik a jelölt madár gyűrűjének leolvasását – egy több mint egy hónapon át tartó kihívás is kezdetét veszi: vajon hány különböző gyűrűt tudok majd leolvasni?



Táplálkozó, fiatal madarak

Szinte paradicsomi a hely, s ezt a helyi védelem is erősíti: ez főként abban nyilvánul meg, hogy a már lehalászott tavakról a madarakat sohasem riasztják el. Így a tómeder napközben táplálkozóhely, éjszaka pedig megfelelő védőbástya például a területen portyázó rókák ellen. A maradék halon és más vízi élőlényeken naponta negyven gólya (és mintegy ötven szürkegém) lakik jól. És a táplálékellátottság igen fontos kérdés – a nyár végeztével ugyanis több ezer kilométeres utat kell megtenniük. Miközben együtt élek e madarakkal, talán éppen a gyűrűzött példányok láttán, hatalmába kerít az érzés, hogy nem csupán a faj, de az egyes egyedek sorsáért is felelősséggel tartozunk.

Száraz tónak nedves partján...

A 2012-es szélsőséges időjárás – a szokatlan nyári meleg és a hónapokig tartó csapadékhiány együttese – országszerte tetemes károkat okozott. Míg az előző év augusztusában méretes belvízfoltok tarkították a földeket, most a tórendszeren már májusban volt olyan tó, amit nem lehetett üzemeltetni. A kiszáradástól veszélyeztetett tóban a halállomány védelme nehezen megoldható problémát jelent. A meleg nyári napok és a csapadékhiány a tápláló patakokat is elapasztotta. A pocsolányira zsugorodott vízben mégis hemzseg az

apróbb és nagyobb hal: Miki bá' gyakran a lessáram mellett pár méterrel lódítja be a nagy vödör tarmányt a zsebkendőnyi vízfelületre. Augusztusban a megmaradt, de szerény méretűre töppedt, úgynevezett hármastavon kénytelen volt vízforgatással enyhíteni a hajnali órákban jelentkező oxigénhiányt. Így tudta biztosítani a túlélést a lehalászásig, aztán a tórendszer lassacskán teljes terjedelmében elmocsarasodott. És ha az aszály még nem lett volna elég nagy csapás, a tórendszer területén víz nélkül maradt zsilipekből sorra kezd-

tek eltűnedezni a nagyméretű öntöttvas zsilipszűrők. A fémtolvajok ellen az éjszakai ellenőrző portyák is hiábavalónak bizonyultak.

A titokra, hogy mi jár a gólya fejében, nem lettem meg a választ, pedig gyakran néhány méternyire is a közelemben merészkedtek. A zsilip előtt álló, öreg tollruhás fekete gólyára visszagondolva azonban az jut az eszembe: lám, egy ilyen félnk, rejtőzködő madár is képes jól érezni magát a civilizáció közelében, ha békén hagyják. Ez pedig sokkal fontosabb, mint bármilyen gondolatolvasás... ☺



FIATAL, IDEI FÉSZEKALJBÓL SZÁRMAZÓ MADÁR
egy törpeharcsa társaságában. Jól megfigyelhető a fiatal egyedek zöldesbarna csőr- és lábszíne

TÁPLÁLKOZÓ, ÖREG TOLLAZATÚ GÓLYA
Csőre és szemkörnyéke élénkpiros. Ilyen esetben a megfigyelő biztos lehet abban, hogy egy legalább harmadik éves vagy annál idősebb madárral van dolga